

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק י"ז שיחה לפ' תזריע - החודש

קובץ הערות התמימים ואנ"ש ראשון לציון גליון ב (תשמ"ז)

פסח עבודה מלמטלמ"ע או מלמעלמ"ט

בגליון א' דהערות התמימים ואנ"ש דישיבת את"ל ראשל"צ מדור החסידות הקשה הת' י.י. סויסה שיחי' דלכאורה ישנו סתירה מהמבואר בלקו"ת להמבואר בלקו"ש.

דבלקו"ת מבואר (לשון השואל) "שפסח הוא בחי' רצוא היינו מלמטה למעלה משא"כ במ"ת זה בחי' שוב דהיינו מלמעלה למטה כמ"ש "וירד הוי' על הר סיני" משא"כ בלקו"ש מבואר להיפך. "שניסן הוא באופן של המשכה מלמעלה למטה וע"כ יצי"מ היתה מצד הגילוי של עד "שנגלה

עליהם ממ"ה הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם" ולכאורה בלקו"ת הנ"ל מבואר שפסח הוא מלמטה למעלה.
ותירצו המערכת, שישנו שני סוגי אתעדל"ע א' מלמעלה אחד בהמשך לעבודת האדם והב' הוא יותר נעלה מאשר הא'.
ולכן פסח עיקר העבודה עבודת המטה לצאת מהמצרים וגבולות. ושבועות עיקר הוא הגילוי מלמעלה.
ועפי"ז מובן הנ"ל שמה שכתוב בלקו"ת הוא העבודה העיקרית ובלקו"ש היינו רק התחלה.
אבל יש להקשות ע"ז.

מנין הביאור שפסח עיקר עבודה מלמטה למעלה. הרי בחסידות מבואר שבפסח העבודה הוא ג"כ מלמעלה למטה כעבודה עיקרית ומנין המילה עיקר דמשמע שהשני הוא טפל.

אלא הביאור בזה דשניהם אמת כמבואר בחסידות דשניהם היו בפסח אך תלוי על מה מדובר. ביום הראשון של פסח שעם ישראל היו מושקעים במ"ט שערי טומאה וכמעט וכו' ובכדי להוציא אותם מזה הי' אתערותה דלעילא.

נגלה עליהם ממ"ה הקב"ה דזה הולך על יום ראשון דפסח. והביאור כאמור – גילוי מלמעלה בכדי להוציא אותם מהגלות. וביום השני דפסח התחיל העבודה של מלמטה מלמעלה (דזה בא אחרי התעוררות מלמעלה כמבואר בלקו"ת) דלכן מתחילים ביום השני של פסח ספהע"מ שזהו עבודת המטה לברר המדות הז' מידות שכ"א כלול מ"ז ז' פעמים ז' ה"י מ"ט ספירות.

ואח"כ שבועות שהוא הגילוי מלמעלה שבא אחרי העבודת המטה יום חמישים בינה וכו' שבא אחרי העבודה של מ"ט יום. יום היה אור עליון יותר כנ"ל שהתעוררות הב' הוא יותר נעלה ובנוגע לענינו. וא"כ הכל מובן הסתירה בין לקו"ת ללקו"ש מכיון שתלוי מתי מדובר בלקו"ת מדבר על יום השני דפסח ובלקו"ש מדבר על יום הראשון דפסח (על החודש בכללות ועל פסח ביום א' בפרטות).

הת' עזריאל זעליג וולפא
י"ק ש"ב תות"ל קרית גת

הערת המערכת:

ואין נ"ל כתירוצו הנ"ל שרוצה לומר דמה שכתוב בלקו"ש הכוונה על יום הראשון דפסח ומה שכתוב בלקו"ת הכוונה על יום השני דפסח. ולא נראה לומר כן מפשטות הלשון שם דהלשון בלקו"ש הוא "דניסן"

הוא המשכה מלמעלמ"ט משמע דכל חודש ניסן הוא באופן כזה ולא דוקא יום הראשון דפסח. וכן בלקו"ת הלשון הוא שפסח הוא בחי' רצוא מלמעלמ"ע משמע שכל פסח הוא כך ולא דווקא יום השני דפסח.

לכן נראה לומר הביאור בזה לפי המבואר בלקו"ש חלק י"ז פרשת תזריע – פר' החודש דשואל שם כ"ק אד"ש שהם תרתי דסתרי שתזריע הפי' מלמעלמ"ע והחודש הולך על ניסן דהוא חודש דגאולה מלמעלמ"ט וא"כ מה המשותף ביניהם דקוראים אותם בשבת אחת.

ומבאר שם כ"ק אד"ש באריכות שיש הנהגה טבעית והנהגה ניסית והתכלית של הנהגה ניסית היא שתתגלה בגדרי הטבע שיראו שהטבע למעלה מן הטבע (ע"ד נס המלוכש בטבע) ועד"ז בחודש ניסן וז"ל כ"ק אד"ש (שם בעמ' 155) "ווייל דער תכלית פון דער הנהגה ניסית פון ניסן איז צו איבערמאכן די הנהגה טבעית (שנה) אז אויך אין טבע זאל זיך אנהערן אז עס ווערט געפירט פון ניסן למעלה מן הטבע.

ז"א זה המיוחד באתדל"ע של ניסן שזה יתגלה בתוך גידרי הטבע ושהטבע יהיה למעלה מן הטבע.

ועפ"יז אין סתירה בין המבואר בלקו"ת להמבואר בלקו"ש הג"ל (ח"ח) דשניהם אמת, דבחודש ניסן יש את שני הקווים יחד.

ביאור במאמר ד"ה 'החודש' תרס"ו

הרב אשר שי' פרקש
משפיע הישיבה

- א -

בד"ה 'החודש' תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קנו ואילך) מביא (בתחילת המאמר) בשם העקידה שעל ב' דרכים אפשר להכיר גדולת הבורא: א. הנהגה נסית, שהקב"ה משדד מערכות הטבע כרצונו, ב. הנהגת הטבע שהוא ענין נצחיות הנבראים שצבא השמים קיימים באיש וכו'. ומקשה שצריך להבין שורש ענין ב' הנהגות הנ"ל.

ולהבין הקושיא, כי הנה לכאורה אינו מובן למה נחלקים שני עניינים אלו (דנסים ונצחיות הנבראים) לשני הנהגות, והרי זה הנהגה אחת – הנהגה נסית. כי גם נצחיות הנבראים נס הוא, שהרי מצד גדרי הנברא צריך להיות כלה ונפסד, וזה שאינו נפסד הוא נס שלמעלה מהטבע, ואם כן יש כאן רק הנהגה נסית, ולמה אומרים ע"ז שני אופנים?

והביאור ע"ז הוא שבאמת הם שני עניינים שונים, כי נצחיות הנבראים אינו ענין של נס. והחילוק ביניהם יובן בשרשם, דכיון שיש לכל אחד שורש אחר למעלה הרי מובן שהם שני עניינים שונים, וגם בהשתלשלותם למטה הם ב' אופנים שונים בגילוי גדולת הבורא. וזהו מה שאומר "להבין שורש ענין ב' הנהגות הנ"ל".

ובסיום המאמר מבאר שורש ב' הנהגות הנ"ל למעלה, די ש ב' מיני המשכות מאור א"ס, הא' - המשכה שבבחי' בלי גבול (שהוא שורש אור הסוכ"ע לאחר הצמצום) והב' - המשכה שבבחי' גבול ומדה, שהוא שורש אור הקו לאחר הצמצום, והנסים נמשכים מבחי' אור הבלי גבול, ואילו נצחיות הנבראים שרשו הוא מאור הקו, ומכיון שגם אור הקו דבוק באור א"ס ואור הוא מעין המאור יש בו ג"כ תוקף

של א"ס, לכן נמשך מזה שגם בנבראים המוגבלים (שמהקו) יש בהם תוקף ונצחיות. ע"כ מהתחלת וסיום המאמר.

והנה בהפנים של המאמר מתחיל בקושיא למה צריך להיות העבודה בכח עצמו ומה המעלה בזה ומבאר בארוכה ב' סוגי נשמות, בנים ועבדים, נשמות דמ"ה ונשמות דב"ג, זרע אדם וזרע בהמה. ובכללות הם נשמות דאצילות ונשמות דבי"ע. ובהמשך לזה מבאר מה זה אצילות יש מאין או גילוי ההעלם, ואחר כך מבאר ענין ב' מיני המשכות מאור א"ס שזהו היסוד לביאור ענין נצחיות הנבראים כנ"ל.

וצריך ביאור מהו הקשר והשייכות דכל אריכות הביאור ברגות השונות של נשמות עם ביאור ענין שני הנהגות של הקב"ה דנס וטבע כו', דבהשקפה ראשונה לא נראה כל שייכות ביניהם?

באופן הכי פשוט יש לומר שאין הכי נמי אין שייכות בין הענינים. וכפתגם הידוע שההתחלות של המאמרים הם רק כמו 'פספורט' להיכנס לעניני דא"ח ולא דוקא שיש קשר בין פנים המאמר להתחלה והסיום.

אמנם, בתורת נשיא דורנו ראינו שמשתדל כמ"פ לקשר הפנים של המאמר עם התחלת וסיום המאמר, וכמו שמצינו במאמר דידן גופא שמבאר השייכות דהקושי' בפנים המאמר, למה צריך להיות עבודה בכח עצמו עם הדיבור המתחיל 'החודש הזה לכם', שדווקא בחודש ניסן יש מקום לקושי' למה צריך להיות עבודה בכח עצמו. כמבואר בסה"מ מלוקט ח"ג ד"ה 'אשה כי תזריע' תשכ"ה ובלקו"ש ח"ז (ע' 155 הערה 59). וא"כ גם בענין הנ"ל שזהו עיקר אריכות המאמר צריך להיות איזה שייכות בין הדרגות השונות בנשמות עם הדרגות השונות בגדלות הבורא.

- ב -

ויובן זה בהקדם הביאור בפרטיות יותר האופנים השונים בהבנת גדלות הבורא. דאף שבהמאמר אומר שישנם ב' אופנים להכיר גדלות הבורא, אמנם בפרטיות יותר יש ד' אופנים בזה, היינו שכל

אחד משני אופנים אלו מחולק לשנים. וכמבואר בלקו"ש חי"ז שיחה לפ' החודש (עמ' 151 ואילך) בארוכה. ובקצרה הן: א. הנהגת הטבע עצמו. ב. נצחיות הנבראים – התוקף שבטבע. ג. נסים שלמעלה מן הטבע לגמרי. ד. נסים המלוּבשים בטבע.

ולהבין ההפרש בין ד' אופנים אלו, ובפרט צריך ביאור ההפרש בין נצחיות הנבראים לנס המלוּבש בטבע? שהרי גם נצחיות הנבראים נס הוא, שהרי מצד תכונת הנברא צריך להיפסד כנ"ל, וזה שהוא נצחי הוא נס, אלא שמלוּבש בטבע, כי בפועל רואים שהוא נמצא תחת שינויי הזמן והמקום, ואין רואים כאן דבר היוצא מן הטבע (אלא ע"י התבוננות וכו') וממש כן הוא בנסים שבטבע?

הנה נקודת הביאור בזה (בקצרה עכ"פ): דהנה הגילויים שלמעלה נחלקים בד"כ לשני קוין: קו הבלי גבול וקו הגבול (גילוי והעלם, למעלה עד א"ק ולמטה עד א"ת). ומכיון שבשרשם הרי כל הגילויים כלולים באור א"ס כמו ענין א' ובפרט בשרש הראשון ביכולת ששם הכל נקודה אחת שיכלתו להאיר ושלא להאיר כאחד, לכן גם כמו שהם בהתגלות בשני קוין שונים, כלולים הם זה מזה. שבאור הבלי גבול יש בו התכללות קו הגבול. ועד"ז לאידך גיסא שאור הגבול כולל בתוכו תנועה של בלי גבול, וכמבואר כל זה בארוכה (לפ"ע) בד"ה. 'ונחה' תשי"ד (סה"מ מלוקט ח"ב ע' 132).

ומהדוגמאות לזה לקרב אל השכל קצת. מובא בדא"ח משל מכחות הנפש, דגם שם ישנם שני מיני כחות, מקיפים ופנימיים, וכמו כח הרצון שהוא מקיף, והיינו שענינו הוא התגלות הנפש כמו שהוא, ואינו מתלבש בדבר הנרצה לפי ערכו וענינו, ובלשון החסידות "הטיית והמשכת הנפש". וזהו משל לאור הבלי גבול, וכח השכל הוא כח פנימי שמתלבש בהמושכל, וכל ענינו הוא להתלבש בהדבר לפי ענינו ומעלתו של הדבר, ולא כפי שהוא רוצה, והוא דוגמא לקו הגבול.

והנה גם בכחות הנפש אנו מוצאים התכללות הכחות זה עם

זה:

א. כח הרצון שלמעלה מן השכל מתלבש בשכל ופועל שגם השכל יבין כפי הרצון, ועד כדי כך שנרגש אצלו שזהו ענין שכלי, אבל

בעצם זהו רצון שלמעלה מטעם. וכמו שוחד יעור. שפוסק כפי רצונו אבל בלבו נראה לו שזהו עפ"י שכל. וזהו דוגמא להתכללות הגבול בהבלי גבול.

ב. לעולם ילמד אדם במקום שלבו חפץ, דהלימוד הוא עם השכל ולא עם הרצון, אלא שעל ידי הרצון (לבו חפץ) נעשה תוקף ואומץ בשכל שיבין ביתר שאת ובעומק יותר, וא"כ כאן העיקר הוא השכל, והרצון הוא בשביל השכל. בדוגמת בלי גבול שבגבול. (עיין בד"ה "זה היום עשה ה'" תשל"ח – סה"מ מלוקט ח"ג ע' רי"ב).

ומכל זה יובן גם ההפרש בין ד' האופנים שבהם מתבטא גדולת הבורא:

דנס וטבע בכלל, הוא בלי גבול וגבול – בהנהגה נסית מתבטא כח הבלי גבול של הקב"ה שעושה כפי חפצו ורצונו (ובדוגמת הרצון שכן הוא רוצה ואינו מתייחס לגדרי התחתון). ובהנהגת הטבע מתבטא כחו יתברך בגבול, שמצד זה יש לכל דבר התכונות והגדרים שלו.

ושני הענינים דנסים המלובשים בטבע ונצחיות הנבראים, הם על דרך שני האופנים בהתכללות הבלי גבול והגבול. דנסים שבטבע הוא בדוגמת הגבול שבבלי גבול. דמכיון שבאור הבלי גבול (רצון) כלול גם גבול. לכן ישנו אופן של נסים שמתאחדים גם עם הטבע ופועלים בהם הרמה ועליה. אמנם נצחיות הנבראים הוא ענין הבלי גבול שבגבול. דגם בכח הגבול של הקב"ה ישנו תוקף הבלי גבול והא"ס (וכמו שמבאר בסיום ד"ה 'החודש' הנ"ל, דגם אור הקו הוא אור הדבוק בהמאור ויש בו תוקף של א"ס). וזה מתבטא בזה שהנבראים עצמם יש בהם כל גדרי הטבע והשינויים וכו', נמצאים הם אופן דחזקים כיום הבראם וכו'. (עיין בכל הנ"ל בלקו"ש חי"ז שם בארוכה).

- ג -

ע"כ הוא הביאור בהתחלת וסיום המאמר בהדרגות שבהתגלות גדולתו של הקב"ה. ויש לומר שהבנת כל הנ"ל הוא יסוד

להבנת פרטי הדרגות שבנשמות ישראל המבוארות בהפנים של המאמר.

דהנה כשמעיינים בהמאמר בפרטיות מוצאים שאף שבכללות מדובר בב' מדריגות בנשמות: נשמות דמ"ה (אצי') ונשמות דב"נ (בי"ע). הנה בפרטיות יותר ישנם ד' מדריגות בנשמות, והן: א. נשמות דמ"ה, ב. נשמות דב"נ, ג. נשמות הגבוהות דמ"ה, ד. נשמות הגבוהות דב"נ.

וביאור הענין בפרטיות יותר (בהבא לקמן עיין במאמר דידן ובד"ה 'והר סיני' תש"ח, ועיין ג"כ בלקו"ש ח"ח ע' 27 ובכ"מ).

דהנה כללות החילוק בין נשמות דמ"ה ונשמות דב"נ הוא כלשון המאמר דנשמות דמ"ה הם עובדי הוי' בנשמתם ונשמות דב"נ הם עובדי הוי' בגופם.

וביאור הענין בפרטיות יותר הנה בכללות עבודת ה' והמשכות אלוקות שעל ידו אפשר להיות בשני אופנים: א. המשכה מלעלה למטה. והיינו שה'מטה' ועניינו (העולם) אינו קיים לגביו, ומה שמאיר הוא רק המשכת אלוקות מלמעלה. ב. העלאה מלמטה למעלה, והיינו שההתעסקות היא בהמטה לבררו ולזככו ולהעלותו.

והנה בכללות שני אופני עבודה אלו, יש מעלה בכל אחד מהם על השני: דבהמשכה מלמעלה למטה המעלה היא שההמשכה היא יותר נעלית, מאחר שאינו מוגבל בגדרי המטה, משא"כ כשהעבודה היא מצד המטה ההמשכה היא מוגבלת ומצומצת לפי גדרי המטה.

ולאיך גיסא, בהעלאה מלמטה למעלה ישנה מעלה שהמטה עצמו מזדכך ומתעלה על ידי העבודה. משא"כ בהמשכה מלמעלה למטה הרי המטה נשאר כמו שהוא ולא נזדכך.

וזהו כללות החילוק בין נשמות דמ"ה לנשמות דב"נ, דעבודת נשמות דמ"ה הוא בענין ההמשכה דאלקות מלמעלה (וזהו שאומר במאמר ששרשם בז"א שהוא סוף עולמות הא"ס – ענין המשכת אלוקות מלמעלה). ואילו עבודת הנשמות דב"נ בזיכוך ובירור הגוף והמטה לעשותו כלי לאלוקות.

ובכללות זהו חילוק בין ביטול היש לביטול במציאות. דבביטול היש הוא מצד התחתון וביטול במציאות הוא מצד אור העליון שמצד זה אין זולתו וכו' (עיין ד"ה 'אשרי תבחר' תשט"ז – סה"מ ח"ה עמ' רלו ובהערה 31).

- ד -

והנה כ"ז הוא בנוגע לנשמות דמ"ה וב"נ בכלל. ובפרטיות יותר ישנם נשמות הגבוהות דמ"ה וב"נ, ובהמשך המאמר מביא דוגמא לזה ממשה ואליהו.

דהנה משה הוא נשמה דמ"ה, ונחנו מה וכו', שלכן משנולד נתמלא הבית כולו אורה, שמלכתחילה האיר בו אור הנשמה בלא עבודה וזיכוך הגוף. ולאידך גיסא מכיון שלא היה בירור הגוף מצד עצמו לכן כשמת הוצרך גופו לקבורה כיון שלא נזדכך גופו מצ"ע.

אמנם בעת שהיה משה בחיים מצינו הפרש בין דרגת משה לכל הנביאים. שמשה עמד על עמדו בעת הנבואה ולא נתבטל ונזדעזע גופו בעת מעשה. שזה הוראה שהגילוי אלוקות היה לא באופן שהמטה נתבטל עי"ז, אלא אדרבה שגילוי חדר גם בגופו שהיה כלי לגילוי אור נשמתו.

ולכאורה ממ"נ, מאחר שגופו לא נזדכך מצ"ע והראי' שאחר הסתלקותו הוצרך לקבורה, איך היה גופו כלי לאור הנבואה בחייו.

ונקודת הביאור בזה ע"ד האמור לעיל בענין נס המלוש בטבע. דיש דרגא ואופן באור הבל"ג שאינו שולל ענין הגבול ואדרבה מתחבר ופועל בו, אלא שאעפ"כ אין זה מתייחס להגבול מצ"ע כי אם מצד הגבול שבבל"ג כנ"ל בארוכה. ועד"ז יש לומר כאן בנוגע למשה רבנו שאור נשמתו האיר גם בגופו והיה כלי לזה מצד התכללות הגבול (מטה) בהבלי גבול (מעלה) אבל המטה (גבול) מצד עצמו אינו כלי ולכן אחר פטירתו הוצרך לקבורה.

[ולהעיר עד"ז כעין החילוק בין משה לנבראים, מהמבואר בלקו"ש חכ"ה וישב - י"ט כסלו החילוק בין האבות ליוסף הצדיק (עמ']

196 ו"ש"נ), שהאבות הם היו רועי צאן ומובדלים מן העולם. ואילו יוסף אף שהיה נשמה דאצי' הנה היה בהתלבשות בענייני עולם ובכתבי דחושבנא וכו'. ויש לקשר זה לעניננו, אלא שאולי יש לחלק ביניהם עפ"י המבואר בלקו"ש חי"ז שם הערה 55 דיש ענין של בל"ג שמתפשט גם בגבול ויש עוד ענין שהבל"ג כולל בעצמו גם ענין הגבול וענין נס המלוּבש בטבע הוא כמו ענין הב' ועפ"י ז"ל גם החילוק בין יוסף למשה שאצל יוסף היה בדוגמת בל"ג האמיתי שמתפשט גם בגבול, אבל זהו רק קו אחד, ענין הבל"ג. ואילו אצל משה היה באופן דבל"ג הכולל גם גבול, ויש לעיין בזה במאמרים, ואכ"מ].

אמנם אליהו הנביא היה נשמה דב"נ שזיכך את גופו עד שהלך בכח האכילה ארבעים יום ולא נצטער (ולא כמו משה רבינו שנצטער כשלא אכל מן). ועד שגופו נזדכך כ"כ שעלה בסערה השמימה. ומבאר בהמאמר שאצל אליהו היה כ"ז באופן דביטול היש (כיון שהיה מצד זיכוך המטה כנ"ל) אלא שהביטול היש היה באופן הכי נעלה עד שגופו נעשה כמו צורה ונפש (כמפורש בהמאמר), וע"כ עלה השמימה וחי לעד.

וגם כאן צריך להבין לאידך גיסא, דכיון שבהעלאה מלמטה למעלה ישנה הגבלה שתמיד נשאר מוגבל בגדרי המטה וכו' כנזכר לעיל, איך היה אצל אליהו שנתהפך גופו לצורה ונעשה חי לנצח כמו הנשמה?

והביאור בזה, הוא בדוגמת המבואר לעיל בענין נצחיות הנבראים. דכיון דגם כח הגבול במהותו הוא א"ס, לכן, יש בו תוקף של א"ס ונצחיות גם בהטבע גופא. ועד"ז הוא גם בנוגע לביטול היש אצל אליהו הנביא שהיה הביטול אצלו כ"כ עד שנרגש בו גם התוקף והא"ס שבאלוקות, ולכן נפעל בגופו ממש ענין של קיום נצחי שחי לעולם ועלה בגופו השמימה.

המורם מכל האמור שגם בעבודת הנשמות ישנם ד' אופנים:
א. נשמות דמ"ה מצד עצמם שהם אינם מתאחדים עם הגוף ועניניו,
ב. נשמות דב"נ מצד עצמם שעבודתם היא בזיכוך הגוף וביטול ישותו,
ג. נשמת משה (וכיו"ב) שאף שהוא נשמה שלמעלה משייכות בבריאה

מ"מ מתאחד ומתלבש גם בהבריאה. ועומד על עמדו בעת הנבואה
וכו' כנ"ל, ד. נשמת אליהו (וכיו"ב) שאף שענינו זיכוך הגוף, מ"מ פעל
בגופו ענין של נצחיות ופשיטות כמו הנפש.

וברור נראה השייכות בין ד' אופני גילוי גדולתו של הקב"ה וד'
דרגות ועבודת נשמות ישראל.